

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж інженерії, управління та землевпорядкування
Національного авіаційного університету»

Відділення №3 (Бізнес-комунікацій, туризму та права)
Циклова комісія «Журналістики, діловодства та філології»

ПОГОДЖЕНО

Заступник директора з навчальної
роботи

 /Ніна ГРИШКО/
«29» 08 2024р.

ПОГОДЖЕНО

Заступник директора з навчально-
методичної роботи

 /Альона ХЕБДА/
«29» 08 2024р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Журналістська етика»

Освітньо-професійна програма: «Журналістика»

Галузь знань: 061 «Журналістика»

Спеціальність: 061 «Журналістика»

Форма навчан ня	Сем.	Усього (год. / кредитів ECTS)	ЛКЦ	ПР.З	Л.З	СРС	ДЗ / РГР / К.р	КР / КП	Форма сем. контро лю
Денна	9	90 / 3	24	24	—	42	-	-	зал

КИЇВ
2024-2025 н.р.

Робочу програму навчальної дисципліни «Журналістська етика» розроблено на основі освітньо-професійної програми «Журналістика» навчальних планів підготовки за денною формою навчання здобувачів фахової передвищої освіти освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» за спеціальністю 061 «Журналістика» та відповідних нормативних документів.

Робочу програму розробив
Викладач  Дмитро ФОМІН

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні циклової комісії журналістики, діловодства та філології, протокол № 1 від «29» серпня 2024р.

Голова циклової комісії  Віта ШЕВЧЕНКО

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні Науково-методичної ради, протокол № 1 від «29» 08. 2024 р.

Голова НМР  Альона ХЕБДА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
1.1 Місце, мета, завдання навчальної дисципліни	
1.2 Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна.....	
1.3 Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна.....	
1.4 Міждисциплінарні зв'язки.....	
2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	
2.1.Зміст навчальної дисципліни.....	
2.2.Модульне структурування та інтегровані вимоги до кожного модуля.....	
2.3.Календарно-тематичний план.....	
2.4.Перелік питань для підготовки до екзамену або підсумкової контрольної роботи.....	
3.НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ.....	
3.1 Методи навчання.....	
3.2Рекомендована література (базова і допоміжна).....	
3. Інформаційні ресурси в Інтернет.....	
4.РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАБУТИХ СТУДЕНТОМ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ	

ВСТУП

Робоча програма (РП) навчальної дисципліни «Журналістська етика» розроблена на основі «Положення про навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни», затвердженого наказом директора від 20.03.2024 № 30-од, та відповідних нормативних документів.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1 Місце, мета, завдання навчальної дисципліни

Місце навчальної дисципліни. Місце навчальної дисципліни у системі професійної підготовки визначається формуванням основних професійних журналістських навичок: критичного мислення, аналізу та обробки інформації розвитку публікаційної діяльності. Журналістська етика регулює вплив інформації на суспільство і культуру. У журналістській практиці ця дисципліна сприяє підготовці кваліфікованих фахівців, які вміють ефективно працювати в галузі медіа, використовуючи етичні стандарти та професійні навички.

Метою викладання навчальної дисципліни є: формування системних знань професійної моральної культури журналіста, який зобов'язаний дотримуватися вимог журналістської етики, свідомо формувати моральну культуру соціуму через медіа й робити правильний моральний вибір професійній діяльності.

Завданнями навчальної дисципліни дати системні знання демократичних ціннісно-етичних орієнтирів, етичних вимог, закріплених у міжнародних, національних, корпоративних нормативних документах з журналістської етики; сформувати моральну свідомість журналістів, виробити навички дотримання професійних етичних вимог, виробити вміння врегульовувати моральні проблеми в професійній діяльності, а також підвищити моральну культуру майбутніх журналістів.

1.2 Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна

РН2. Знати та дотримуватися основних положень законодавства у сфері інформаційної діяльності та комунікацій.

РН3. Дотримуватися вимог стандартів під час створення журналістських матеріалів, рекламної та видавничої продукції.

РН9. Застосовувати загальну методику редакторського аналізу для удосконалення текстової й нетекстової частин оригіналу, готуючи до друку твори різних видів літератури із врахуванням типологічних особливостей цільового та читацького призначення.

РН10. Дотримуватися об'єктивності у журналістських матеріалах різних жанрів (інформаційних, аналітичних і художньо-публіцистичних).

РН11. Оперувати засобами створення соціально-дієвих та ефективних журналістських матеріалів.

РН13. Генерувати інформаційний контент певної тематики використанням доступних, а також обов'язкових джерел інформації.

РН15. Розв'язувати типові практичні ситуації, пов'язані з пошуком та розповсюдженням зафіксованої інформації.

РН16. Використовувати необхідні знання й технології для виходу з кризових комунікаційних ситуацій на засадах толерантності, діалогу співробітництва.

РН20. Уміти аналізувати маркери впливу на громадську думку з урахуванням сучасних вимог до інформаційно-комунікаційної діяльності.

1.3 Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку інформаційної діяльності та комунікацій, їхнього місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою для професійної діяльності.

ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК8. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні компетентності:

СК1. Здатність застосовувати нормативно-правові акти у сфері інформаційної діяльності та комунікацій, дотримуватися вимог чинних стандартів у процесі створення, виготовлення та поширення журналістських матеріалів, рекламної та видавничої продукції.

СК2. Здатність дотримуватися мовних норм сучасної української літературної мови, вміння виявляти закономірності функціонування української мови як державної.

СК5. Здатність усвідомлювати специфіку інформаційного, аналітичного художньо-публіцистичного відображення реальної дійсності в журналістських матеріалах різних жанрів.

СК6. Здатність обирати та застосовувати сучасні комунікативні технології та медіакомунікаційні системи.

СК8. Здатність використовувати різні методи збору інформації, правильно опрацьовувати фактичний матеріал, об'єктивно інформувати, оперувати засобами створення соціально-дієвих та ефективних журналістських матеріалів.

СК10. Здатність розв'язувати типові практичні ситуації, пов'язані з пошуком та розповсюдженням інформації, зокрема в Інтернеті.

СК11. Здатність дотримуватися журналістської етики в професійній діяльності.

СК15. Здатність ефективно комунікувати із соціумом через сучасні ЗМІ формуючи громадську думку.

1.4 Міждисциплінарні зв'язки

Дана дисципліна базується на знаннях таких дисциплін, як мова і література, історія, правознавство та є базою для вивчення подальших дисциплін, а саме: «Журналістознавство», «Сторітелінг в нових медіа», «Журналістська майстерність». Знання з навчальної дисципліни можуть бути використані під час написання наукових робіт та проходження навчальної або виробничої практики.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.5. Зміст навчальної дисципліни

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з 2 навчальних модулів, а саме:

—навчального модуля № 1 «Теоретичні аспекти етичних принципів журналістики»

—навчального модуля № 2 «Етичні засади практичної діяльності журналіста», кожен з яких є логічною завершеною, відносно самостійною цілісною частиною навчальної дисципліни, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання.

1.6. Модульне структурування та інтегровані вимоги до кожного модуля

Модуль № 1 «Теоретичні аспекти етичних принципів у журналістиці»

Інтегровані вимоги модуля №1: знати основні етичні принципи, які визначають роботу журналіста; вміти характеризувати еволюцію етичних стандартів

Тема 1. Вступ до журналістської етики.

Короткий зміст даної теми: поняття професійної етики та професійної

моралі. історія становлення журналістської етики. Соціальні функції професійної етики. Місце журналістської етики у системі журналістикознавства.

Тема 2. Суспільне завдання журналіста.

Короткий зміст даної теми: Основні права журналіста. Обов'язки журналіста. Загальні принципи етики журналіста. Етичні цінності професійної діяльності. Загальні принципи журналістської діяльності.

Тема 3. Саморегуляція в медіа.

Короткий зміст даної теми. Поняття та виникнення саморегуляції. Переваги саморегуляції. Державне регулювання журналістської діяльності. Взаємозв'язок саморегуляції та формування журналістської етики. Поняття етичних кодексів. Комісія з журналістської етики.

Тема 4. Кодекси професійної етики у журналістиці.

Виникнення та завдання кодифікації етичних принципів журналістики. Хартія професійних обов'язків французьких журналістів. «Канон журналістики». Концепція вільної преси. Кодекс професійної етики українського журналіста.

Тема 5. Міжнародні стандарти журналістики

Міжнародна федерація журналістів. Декларація принципів поведінки журналістів МФЖ. Міжнародні принципи журналістики. Кодекс етики SP. Парламентська асамблея Ради Європи. Резолюція 1003 (1993).

Тема 6. Права і обов'язки журналіста в контексті норм етики.

Задоволення інформаційних потреб аудиторії. Поняття заангажованості. Неупередженість. Небезпека ідеологізації. Пропаганда. Соціальна відповідальність.

Модуль № 2 «Етичні засади практичної діяльності журналіста»

Інтегровані вимоги модуля №2: знати основні вимоги до практичної діяльності журналіста; уміти аналізувати їхній вплив на сучасну журналістську практику, застосовувати етичні принципи у різних ситуаціях.

Тема 1. Піраміда моральних пріоритетів журналіста.

Короткий зміст даної теми: відповідальність журналіста перед суспільством. Журналіст-влада. Журналіст-аудиторія. Журналіст-колеги. Журналіст-герої публікації. Журналіст-джерело інформації.

Тема 2. Корпоративна етика журналістів.

Короткий зміст даної теми: етика фрілансу. Етика стосунків у редакції. Позаштатна робота. Робота на громадських засадах. Комерційні інтереси редакції та її працівників.

Тема 3. Методи збору інформації

Короткий зміст даної теми: перевірка інформації. Контроль джерел. Контроль фактів. Критерії релевантності. Фейки. Ризиковані методи пошуку збору інформації.

Тема 4. Журналіст і право.

Короткий зміст даної теми: Поняття втручання у приватне життя. виправлення помилок і право на відповідь. Інформація про злочини та нещасні випадки. Захист від зловживання свободою слова. Відповідальність журналіста.

Тема 5. Журналістські організації в Україні

Короткий зміст даної теми: Структура та функції ключових журналістських об'єднань. Ініціативи у підтримці професійної етики, захисту прав та розвитку журналістського співтовариства в Україні.

Тема 6. Громадянська журналістика.

Короткий зміст даної теми: Блоги. Етика соціальних мереж. вивчення та аналіз етичних викликів, пов'язаних з новими медіа.

1.7 Календарно-тематичний план

№ пор	Назва розділів, теми	Обсяг навчальних занять (год.)			
		Денна форма навчання			
		Усього	Лекції	Лаб./прак заняття	СРС
1	2	3	4	5	6
Модуль №1 «Теоретичні аспекти етичних принципів у журналістиці»					
		семестр			
1.1	Вступ до журналістської етики	6	2	2	2
1.2	Суспільне завдання журналіста	8	2	2	4
1.3	Саморегуляція в медіа	8	2	2	4
1.4	Кодекси професійної етики у журналістиці	8	2	2	4
1.5	Міжнародні стандарти журналістики	8	2	2	4
1.6	Права і обов'язки журналіста в контексті норм етики	8	2	2	4
1.6	Модульна контрольна робота №1		-	-	-
1.7.	Контрольна (домашня) робота (ЗФН)	-	-	-	-
Усього за модулем №1		46	12	12	22
Модуль №2 «Етичні засади практичної діяльності журналіста»					
		семестр			
2.1	Піраміда моральних пріоритетів журналіста	6	2	2	2
2.2	Корпоративна етика журналістів	8	2	2	4
2.3	Методи збору інформації	8	2	2	4
2.4	Журналіст і право	8	2	2	4
2.5	Журналістські організації в Україні	8	2	2	4
2.6.	Громадянська журналістика.	6	2	2	2
2.6	Модульна контрольна робота №2		-	-	-
2.7	Підсумкова семестрова контрольна робота (ЗФН)	-	-	-	-
Усього за модулем №2		44	12	12	20
Усього за навчальною дисципліною		90	24	24	42

1.8. Перелік питань для підготовки до екзамену або підсумкової контрольної роботи

Перелік питань та зміст завдань для підготовки до підсумкового контролю, розробляються викладачем відповідно до робочої програми, затверджується на засіданні циклової комісії та доноситься до відома студентів (не менше 60 питань).

1. Зміст поняття етика, мораль, моральність.
2. Функції моралі у суспільстві.
3. Регулятивна функція моралі. Роль звичаю у суспільних відносинах.
4. Поняття моральної свідомості. Моральна норма й моральні принципи як елементи моральної свідомості.
5. Основні категорії етики.
6. Категорія справедливості в етичних ученнях.
7. Гідність і честь людини як особливе моральне ставлення в системі етичних знань.
8. Совість (сумління) як вияв моральної самосвідомості
9. Виникнення журналістської етики.
10. Професійна мораль журналіста, її особливості та функції.
11. Предмет, об'єкт і структура журналістської етики.
12. Поняття моральної культури журналіста.
13. Професійні цінності журналіста.
14. Поняття професійного обов'язку.
15. Поняття професійна відповідальність, професійна совість у професійній діяльності журналіста.
16. Класифікація джерел журналістської етики: за "географією" поширення (міжнародні, національні, корпоративні); за рівнем узагальнення вимог (декларації, кодекси, хартії, канони, принципи).
17. Міжнародні документи з журналістської етики та їх принципи.
18. Аналіз "Міжнародної декларації принципів поведінки журналістів" (МФЖ, 1954 р.)
19. Аналіз "Міжнародних принципів професійної етики журналістів" (1983 р.)
20. Національні документи з журналістської етики та їх вимоги.
21. Аналіз "Кодексу професійної етики українського журналіста" (2002 р.
22. Аналіз "Етичного кодексу українського журналіста" (листопад 2006 р.).
23. Діяльність Комісії журналістської етики.
24. Корпоративні документи з журналістської етики та їх вимоги.
25. Редакційні кодекси етики.
26. Гуманізм – основа морального вибору журналіста. Місце людини в журналістському творі. Функції гуманізму в журналістиці.
27. Поняття приватного життя людини. Втручання журналіста у приватне життя особи.
28. Честь, гідність, ділова репутація особи в системі журналістської діяльності. Поняття моральної шкоди.
29. Поняття публічної персони. Висвітлення приватного життя публічних осіб.
30. Інформація про злочини та нещасні випадки: особливості відображення.
31. Загальні вимоги при роботі із інформацією.
32. Загальні принципи роботи з джерелами інформації: етичні вимоги.

33. Робота журналіста з чутками. Принципи відокремлення фактів від коментарів.
34. Журналіст і влада: специфіка взаємодії.
35. Висвітлення надзвичайних ситуацій і виняткових випадків.
36. Захист суспільної моралі у мас-медіа. ЗУ "Про захист суспільної моралі" (від 20 листопада 2003 р., №1296-IV)
37. Основні напрями державного регулювання обігу інформаційної продукції, що негативно впливає на суспільну мораль.
38. Захист неповнолітніх від негативного впливу продукції сексуального чи еротичного характеру.
39. Моральні цінності як синтез знань, почуттів, прагнень. Система особистих цінностей журналіста.
40. Поняття моральної культури журналіста.
41. Етичні цінності журналіста: свобода ЗМІ, правдивість, об'єктивність, чесність, порядність, соціальна відповідальність.
42. Особливості етикету журналіста.
43. Офіційний та неофіційний етикет журналіста як вид професійного етикету: етикет вітання, знайомства, ділової розмови, етикетні правил інтерв'ю, прес-конференції, фуршету тощо.
44. Методи прихованого збирання інформації. Метод маски
45. Методи прихованого збирання інформації . Фабрикування інформації
46. Плагіат.
47. Етична проблема маніпулювання інформацією
48. Перевірка даних і виправлення помилок
49. Права і обов'язки журналіста під час виборчих перегонів
50. Етика службових стосунків журналіста і джерела інформації, адресата інформації, діючої особи матеріалу, власника ЗМІ, редактора, спонсора, рекламодавця.
51. Маніпуляції у ЗМІ.
52. Діяльність Комісії з журналістської етики.
53. Міжнародні стандарти журналістики.
54. Поняття публічної інформації та суспільного інтересу.
55. Культура толерантності й журналістська діяльність.
56. Журналістські організації України
57. Міжнародні журналістські організації.
58. Оцінка і мінімізація ризиків використання контенту, отриманого від користувачів.
59. Допустимі та заборонені методи одержання інформації.
60. Анонімні джерела інформації в журналістиці.

3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ

3.1 Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни використовуються наступні метод

навчання: пояснювально-ілюстративний метод, метод мозкового штурму, роботи в малих групах, метод конкретної ситуації, наочні та практичні методи.

3.2 Рекомендована література

Базова література

3.2.1. The Associated Press Stylebook / Associated Press. 56th Edition. 2023

3.2.2. Журналістська етика: Посібник для підготовки до державного іспиту [Текст] / Авт. кол. – За ред. В.П. Мостового та В.В. Різуна. – Київ, ТзОВ «ЗНА» УА», 2014. – 224 с

3.2.3. Де журналістика зустрічає дані. Datajournalism. URL: datajournalism.com

3.2.4. Михайлин І. Л. Основи журналістики. Підручник. 5-те вид. перероблене та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2011 – 496 с.

3.2.5. Чекмишев О. Основи журналістики: навчальний посібник. – В. «Академія», 2021 – 168с.

Допоміжна література

3.2.6. Hill Steve. Online Journalism: The Essential Guide / Steve Hill, Paul Lashmar. — SAGE Publication, 2013. — 290 p.

3.2.7. Quinn Stephen. Convergent Journalism an Introduction: Writing and Producing Across Media / Stephen Quinn, Vincent Filak. — Focal Press, 2005. – 244 p.

3.2.8. Rich Carole Writing and Reporting News: A Coaching Method / Carole Rich. — Cengage Learning, 2010. — 552 p.

3.2.9. Шнайдер Вольф, Рауе Пауль-Йозеф Новий посібник з журналістики та онлайн-журналістики / Перекл. з нім. В. Климченко; за загал. ред. В. Іванова — К. : Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2014. — 358 с.

3.2.10. Посібник до навчального курсу щодо безпеки журналістів. Курс розроблено спільно трьома інституціями: Національною школою суддів, Національною академією внутрішніх справ і Тренінговим центром прокурорів України за підтримки Проєкту «Європейський Союз та Рада Європи працюють разом для підтримки свободи медіа в Україні»/ URL: <https://rm.coe.int/bezpeka-zhurnalistiv-posibnyk-final-print-1-/1680a3f8df>

3.3 Інформаційні ресурси в Інтернет

3.3.1. Онлайн-курс «Новинна грамотність» [Електронний ресурс] Детектор медіа — URL: <http://video.detector.media/specialprojects/novynna-gramotnist-i22>

3.3.2. Моральні норми журналіста: професійна етика / URL: <https://pressassociation.org.ua/ua/moralni-normi-zhurnalista-profesijna-etika/>

4 РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАБУТИХ СТУДЕНТОМ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

Оцінювання окремих видів виконаної студентом навчальної роботи здійснюється в балах відповідно до табл.4.1.

Таблиця 4.1

Вид навчальної роботи	Мах кількість балів	Вид навчальної роботи	Мах кількість балів
№ семестра			
Модуль № 1 «Назва модуля»		Модуль № 2 «Назва модуля»	
Види навчальної роботи		Види навчальної роботи	
Лабораторні/практичні /семінари	5*4=20	Лабораторні/практичні /семінари	5*4=20
Виконання практичних завдань	5*4=20	Виконання практичних завдань	5*4=20
<i>Для допуску до виконання модульної контрольної роботи №1 студент має набрати не менше</i>	18	<i>Для допуску до виконання модульної контрольної роботи №2 студент має набрати не менше</i>	18.
Самостійна робота	-	Самостійна робота	-
Виконання модульної контрольної роботи №1	10	Виконання модульної контрольної роботи №2	10
Усього за модулем №1	50	Усього за модулем №2	50
Усього за модулями №1, №2			100
Усього за дисципліною			100

Залікова рейтингова оцінка визначається (в балах та за національною шкалою) за результатами виконання всіх видів навчальної роботи протягом семестру.

Критерії оцінювання
та відповідність підсумкової семестрової рейтингової оцінки в балах
оцінці за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні знання, які передбачені програмою навчання виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
82-89	Добре	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні знання, які передбачені програмою навчання виконані, якість виконання більшості з них оцінена числом балів, близьким до максимального, робота з двома-трьома незначними помилками.
75-81		C	«Добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні знання, які передбачені програмою навчання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено максимальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками або однією-двома значними помилками
67-74	Задовільно	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не містять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з основним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених навчальною програмою навчальних знань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками
60-66		E	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота що задовольняє мінімум критеріїв оцінки
35-59	Незадовільно	FX	«Незадовільно» (з можливістю повторного складання) – теоретичний зміст курсу освоєний частково, теоретичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання, оцінено числом балів, близьким до мінімального; при

			додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), роботи що потребує доробки
1-34		F	«Незадовільно» (з обов'язковим повторним курсом) теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі викона навчальні завдання містять грубі помилки, додаткові самостійній роботі над матеріалом курсу не приведе значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки